

Restauració de dos Vignolas

El llibre de major difusió dins la tractadística arquitectònica renaixentista és *La Regola delli cinque ordini d'architettura* de Giacomo Barozzi da Vignola, publicat per primera vegada a Roma l'any 1562. La magnífica acceptació d'aquest tractat és deguda a la claredat del seu contingut i a la senzilla interpretació modular dels ordres, els quals sintetitzen tots els seus elements en una relació matemàtica constant basada en el radi de la columna.

No es tracta de teories especulatives i conceptuals sinó d'una sola regla molt pràctica per dissenyar amb els elements bàsics de la gramàtica arquitectònica. De fet, més que un tractat, és una preceptiva que es converteix en una mena de promptuari de l'arquitectura clàssica, en una època en la qual ja no es tracta de fer descobriments o interpretacions, sinó simplement d'aplicar les dades.

El primer llibre de la regla de Vignola tenia 32 làmines, a les quals es van afegir posteriorment 12 làmines més amb obres del mateix Vignola i de Miquel Àngel. Les reedicions¹ d'aquesta singular regla han estat nombroses, i han traspassat el bressol italià i s'han difós per molts altres països europeus en diferents idiomes i formats, justament per ser matèria bàsica de les acadèmies dels segles XVIII i XIX. Se'n comptabilitzen sis edicions del cinc-cents, vint-i-una del sis-cents, vint-i-cinc del set-cents i quaranta-sis del vuit-cents, sense tenir en compte les traduccions.

La primera traducció castellana és la de Patricio Caxesi, editada per Vicente Carducho a Madrid l'any 1593. A la Biblioteca Nacional n'hi ha un exemplar, datat si més no de l'any 1597². Amb les mateixes primeres planxes de coure, que seguien portant la data de 1593, se'n van fer altres edicions, també a Madrid: la de l'any 1619 que es venia a la casa de Vicencio Carducho; la de l'any 1651 a càrrec de Domingo de Palacio, mercader de llibres i la de l'any 1702 a càrrec d'Isidro Colomo, també mercader.

Altres edicions en la mateixa llengua, i si posem com a límit els últims anys del segle XVIII³, són la de 1658 editada a Madrid per Bernardo Sier amb un bust de Vignola al frontis i dedicatòria a Sant Jeroni; la de 1722 editada a Madrid, amb afegit de nou làmines gravades de Villafranca i quatre més amb dotze models de caps; la de 1736 editada a Madrid a costa de Joseph Antonio Pimentel; i la de 1764 amb llicència a Madrid a l'oficina de Juachin Ybarra i editada a càrrec de Gabriel Segura, director

de la Compañía de los Cinco Gremios Mayores a Cadis, i de Manuel Rodríguez, amb delineació de Diego de Villanueva, director d'arquitectura de la Real Academia de San Fernando.

També hi ha dues edicions més, traduïdes de la versió francesa de Claude-Mathieu Delagardette, arquitecte deixeble de l'Académie Royale d'Architecture de París: la de Madrid de 1792 impresa per Manuel González i la de 1843 editada també a Madrid per la impremta de Frossart y Comp.

L'edició que recentment hem incorporat al fons de llibre antic de la biblioteca és un exemplar de la variant de 1619 que, juntament amb el De Architectura de Vitruvi, són les dues peces més antigues que tenim a la nostra demarcació i sens dubte el Vignola castellà més antic que, ara per ara, tenen les biblioteques del COAC.

Per posar-lo a l'abast dels nostres usuaris, ha estat necessari fer-ne una restauració: començant per un sanejat general i una bona neteja dels folis, remarginant les pàgines menjades, relligant-lo i enquadernant-lo de nou amb pergamí. Ho hem aprofitat per donar el mateix tractament al segon Vignola que tenim, també en llengua castellana, però en aquest cas l'edició és de l'any 1764, no tan malmès com el primer.

És important estar al dia pel que fa a publicacions especialitzades d'actualitat, ja sigui en llibre, revista o en un altre format, però, sense cap mena de dubte, el llibre antic relacionat amb la nostra professió eleva el valor de la col·lecció i dóna prestigi a la biblioteca en particular i als col·legiats en general. Per tant, dins dels propòsits que ens marquem per continuar en aquesta línia, el llibre antic seguirà formant part de les nostres ambicions en la mesura de les nostres possibilitats.

Finalment, vull expressar l'agraïment més sincer a la generositat de l'amic, fotògraf i col·leccionista, Sr. Estanis Pedrola, que durant molts anys ha guardat aquest tractat de l'any 1619 per, finalment, posar-lo a les meves mans i confiar-me el seu destí i la seva cura.

Josep Canela, arquitecte
Centre de Documentació CoAC Tarragona

¹ A partir del 1562, les edicions del manual es van anar succeint d'una manera vertiginosa (1570, 1576, 1577, 1582 i 1596), totes a Venècia i amb un gran nombre de variants i de formats, tal com ve ser sempre la característica d'aquest manual. El 1602, Giovanni Orlandi va portar a la impremta una altra edició, amb la mateixa mida (in fo.) i els mateixos bells gravats en coure que la princeps: és la que té el Col·legi, juntament amb la consecutiva del 1607 (Andreas Vaccarius, Roma). A Itàlia les van seguir deu edicions més durant tot el segle XVII, a les quals es van afegir vint-i-tres més tot al llarg del s. XVIII; entre aquestes darreres n'hi ha una traduïda al llatí (Fausto Amidei, Roma, 1775), de gran èxit, ja que feia més fàcil el text a tots els estrangers que desconeixien l'italià (n'hi ha un exemplar al CoAC). Les Regole, malgrat l'exigüitat del text, ja havien estat traduïdes al francès el 1631 i, de les 45 edicions que es van realitzar a França durant els segles XVII i XVIII, la Biblioteca en té sis, totes publicades a París: Bonnard, 1665, Langlois, 1691, Jean Mariette, 1710, Le Blond, 1755, Chereau, 1755 i Mondhare et Jean, París 17...? (ANTIQUARIA. El fons de llibres antics de la biblioteca del CoAC. Ferrer i Bastide, David. CoAC. Barcelona 2000. Pàg. 24)

Si hi afegim l'única versió traduïda al portuguès (Real Imprensa da Universidade, Colímbra, 1787) de la qual el CoAC també en té un exemplar, la traducció al rus (Moscó, 1708), les nou edicions en alemany, les set en anglès, les 44 edicions realitzades a Europa durant tot el segle XIX, a més d'aquelles que van anar apareixent encara durant la primera meitat del segle XX, ens adonarem de l'èxit històric del manual de Vignola. (opus cit. Pàg. 24)

² ..., pues de este año es la segunda licencia que lleva a favor del traductor por la que se prorroga hasta seis años más, la primera. (Manual del Librero Hispanoamericano. Antonio Palau y Dulcet. Tomo XXVII. Pàg. 13 i 14)

³ En David Ferrer, al llibre Anticuaria publicat pel CoAC, menciona dues edicions més, datades als anys de 1760 i de 1768.

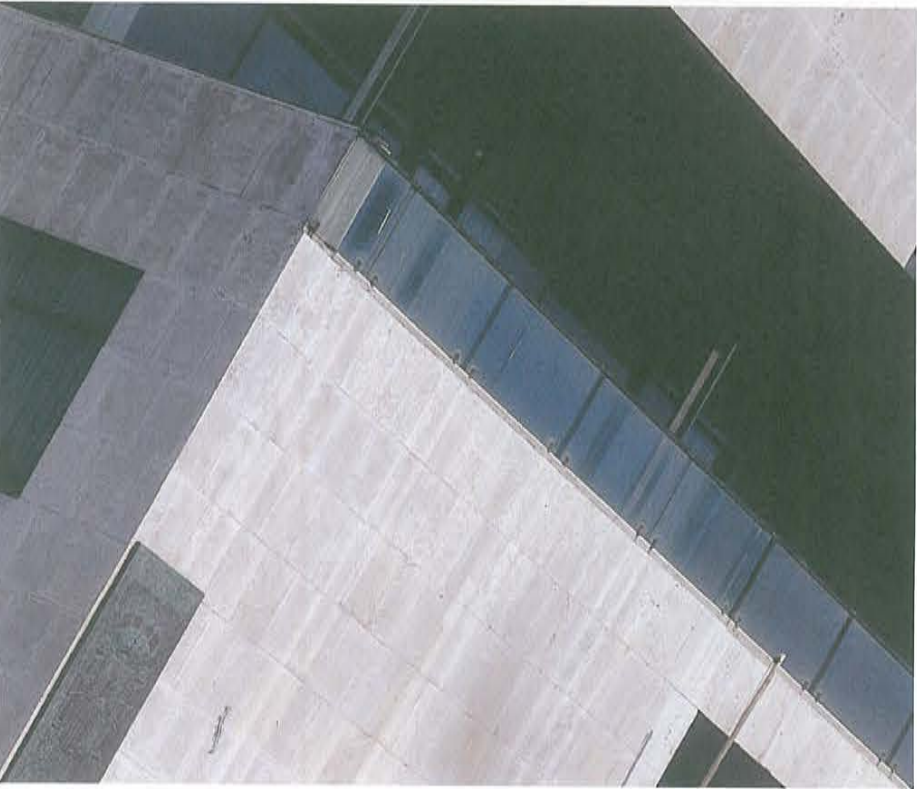
Segle XVIII VIGNOLA, Giacomo Barozzi da, Vignola 1507 - Roma 1573 [Regola delli cinque ordini... 1764. Castellà] Regla de las cinco ordenes de arquitectura / e Jacome De Vighiola; delineado por... diego de Villanueva... En Madrid: en la oficina de... Juachin Ybarra, a costa De... Gabriel Segura... y de... Manuell rodriguez..., 1764 XXX p., [30] p. de lám. ; 2º (31 cm)

Segle XVII VIGNOLA, Giacomo Barozzi da, Vignola 1507 - Roma 1573 Regla / De las cinco ordenes de / ARCHITECTVRA / DE / Iacome de Vignola / Agora de / nuevo traduzido de / Tofcano en Romance / por / Patritio Caxesi / florentino, pintor y / criado de fu Mag. / DIRIGIDO AL / PRINCIPE NVESTRO / SEÑOR / EN MADRID / En cafa de Vicencio Carducho / patricius caxesi fe et, culsit / A. D 1593 / SE VENDE EN CASA DE / ANTONIO MANCELLI. [1619]

Del Govern Civil de Tarragona i el desprestigi de l'arquitectura

Cada edifici té tantes històries com individus el viuen. El Govern Civil de Tarragona és un bon exemple d'edifici que genera la implicació dels observadors doncs és capaç de sostenir un equilibri en les tensions espaials que l'envolten a qualsevol escala i al llarg del temps. La diferència és que no tots els observadors tenen la mateixa informació.

Aquesta circumstància explicaria el perquè és un edifici que no agrada a tothom. Ara que l'abstracció ja porta uns quants anys sotregant les ments de tots els observadors, crec que com a professionals i amb l'objectiu de treure l'arquitectura del desprestigi en el que està immersa hem de subratllar el contingut sensible dels nostres missatges en clau tectònica per possibilitar la lectura del procés intel·lectual valuós que hi ha, hauria o podria haver darrera de qualsevol projecte arquitectònic.

Ara bé, per poder fer això hem de ser capaços de despertar una emoció en l'observador/usuari/...emoció que l'edifici del Govern Civil de Tarragona provoca amb la seva claredat funcional i perceptiva (n'és un camí) doncs disposem dels coneixements per valorar de quina manera Alejandro de la Sota treballa el concepte de masa i ens sorpren amb el seu domini exquisit dels materials ajuntant-los per constituir la seva arquitectura "física" (entenent aquesta qualitat com la unió d'elements diferents perquè junts se n'obtingui un tercer de nou que, sense perdre cap propietat dels que s'havien unit en tinguí unes d'absolutament noves) per materialitzar la taula del conserge, les baranes de l'escala o l'espeçament vertical del marbre a façana per exemple i compondre així l'edifici contemporani per excelència de la nostra ciutat i un dels més representatius del panorama occidental.

I és una llàstima que hi hagi gent que els hi sembli un edifici gris i hostil per falta d'informació. Informació que els expliqui les dificultats de guanyar un concurs i després dur-lo a terme, de parir un projecte d'aquestes característiques l'any 1954, de quadrar l'espiral de l'arquitectura confluint les diferents disciplines en un punt i evitant-ne les interferències i aconseguir així modificar la Naturalesa de manera sensible (per a mí, la millor definició d'arquitectura). Considero oportú citar un paràgraf del text "Recuerdos y experiencias" d'Alejandro de la Sota:

"Se ha hecho, tal vez, demasiado uso de la palabra cultura refiriéndola permanentemente a la acumulación de conocimientos, en especial del pasado. Si se entendiese como el cultivo de la sensibilidad, de la conciencia, ante la realidad externa (la Naturaleza) y la interna (el Hombre), se enriquecería profundamente cualquier actuación dentro de ella."

Cal doncs fer un esforç per equilibrar l'emoció i la funció en els nostres treballs/pensaments/... i no guarda'ns-ho per finita satisfacció personal i sí exposar-ho, articular-ho i compartir-ho amb els observadors/usuaris/... per reflotar aquesta nau sense rumb que és la nostra professió.

Marc Binefa, arquitecte